

EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 17. 12. 2020
C(2020) 9432 final

Oznámenie Komisie

**USMERNENIE KOMISIE K VYKONÁVANIU URČITÝCH USTANOVENÍ
NARIADENIA RADY (EÚ) 2020/1998**

USMERNENIE KOMISIE K VYKONÁVANIU URČITÝCH USTANOVENÍ NARIADENIA RADY (EÚ) 2020/1998

Európska únia prijala 7. decembra 2020 režim reštriktívnych opatrení (sankcií) s cieľom riešiť závažné porušovanie a zneužívanie ľudských práv na celom svete – globálny sankčný režim EÚ v oblasti ľudských práv. Tento sankčný režim pozostáva z dvoch právnych aktov: rozhodnutie Rady (SZBP) 2020/1999 (ďalej len „rozhodnutie“)¹ a nariadenie Rady (EÚ) 2020/1998 (ďalej len „nariadenie“)². Druhý spomínaný akt je určený všetkým osobám, subjektom a orgánom podliehajúcim jurisdikcii EÚ (ďalej len „subjekty EÚ“)³, ktorým na jeho základe vznikajú právne záväzky.

Cieľom tohto usmernenia⁴ je poskytnúť pokyny k určitým ustanoveniam nariadenia na účel zabezpečenia jednotného vykonávania subjektmi EÚ a príslušnými vnútroštátnymi orgánmi. Usmernenie je koncipované vo forme odpovedí na otázky, ktorých nastolenie sa považuje za najpravdepodobnejšie. V prípade ďalších otázok môže Komisia toto usmernenie zrevidovať alebo rozšíriť.

Viac informácií o globálnom sankčnom režime EÚ v oblasti ľudských práv nájdete aj v dokumente Európskej služby pre vonkajšiu činnosť (ESVČ) s názvom „Otázky a odpovede týkajúce sa globálneho sankčného režimu EÚ v oblasti ľudských práv (EUGHRSR)“⁵.

1. Aké druhy sankcií sú zavedené?

Tento sankčný režim pozostáva z dvoch druhov opatrení, ktoré sú spoločné pre väčšinu sankčných režimov EÚ: finančných sankcií a obmedzení pohybu (zákaz cestovania). V tomto konkrétnom režime nie sú stanovené žiadne zbrojné embargá ani odvetvové/hospodárske sankcie, ako je napríklad zákaz dovozu/vývozu.

Nariadenie sa týka uplatňovania finančných sankcií (článok 3). Ide o zmrazenie aktív a zákaz sprístupňovať finančné prostriedky a hospodárske zdroje fyzickým a právnickým osobám, subjektom a orgánom, na ktoré sa vzťahujú sankcie a ktoré sú uvedené v prílohe I k nariadeniu (ďalej len „osoby uvedené v zozname“).

¹ Rozhodnutie Rady (SZBP) 2020/1999 o reštriktívnych opatreniach proti závažnému porušovaniu a zneužívaniu ľudských práv (Ú. v. EÚ L 410I, 7.12.2020, s. 13).

² Nariadenie Rady (EÚ) 2020/1998 o reštriktívnych opatreniach proti závažnému porušovaniu a zneužívaniu ľudských práv (Ú. v. EÚ L 410I, 7.12.2020, s. 1).

³ Pozri aj otázku č. 2.

⁴ Toto usmernenie bolo koncipované ako usmerňovací dokument, v ktorom Komisia objasňuje svoje súčasné chápanie viacerých ustanovení nariadenia. Cieľom tohto usmernenia nie je vyčerpávajúcim spôsobom zahrnúť všetky ustanovenia, ani vytvoriť akékoľvek nové legislatívne pravidlá. Komisia dohliada na uplatňovanie práva Únie pod kontrolou Súdneho dvora Európskej únie. Podľa zmlúv môže poskytovať právne záväzný výklad aktov inštitúcií Únie iba Súdny dvor Európskej únie.

⁵ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/90013/questions-and-answers-eu-global-human-rights-sanctions-regime_en.

2. Kto musí dodržiavať ustanovenia nariadenia?

Na základe sankcií EÚ vznikajú pre všetky subjekty EÚ a v súvislosti s akoukoľvek obchodnou činnosťou vykonávanou v rámci EÚ právne záväzky. V článku 19 nariadenia sa vymedzuje rozsah pôsobnosti tejto jurisdikcie⁶.

Očakáva sa, že sankcie EÚ budú mať účinky v tretích krajinách prostredníctvom tlaku vyvíjaného na osoby uvedené v zozname. Neuplatňujú sa však extrateritoriálne. Inými slovami, nevytvárajú povinnosti pre subjekty z krajín mimo EÚ, pokiaľ sa obchodná činnosť nevykonáva aspoň čiastočne v rámci EÚ.

3. Čo znamenajú finančné sankcie?

Subjekty EÚ musia dodržiavať povinnosť zmraziť všetky aktíva (finančné prostriedky a hospodárske zdroje) osôb uvedených v zozname a musia tiež zabezpečiť, aby osobám uvedeným v zozname nesprístupňovali žiadne finančné prostriedky ani hospodárske zdroje (článok 3 nariadenia). Pozri aj otázku č. 4 a otázku č. 5.

Obchodovanie s osobou uvedenou v zozname v zásade zahŕňa finančné transakcie. To pravdepodobne povedie buď k zmene formy finančných prostriedkov osoby uvedenej v zozname (napríklad zmene výšky alebo umiestnenia finančných prostriedkov), alebo použitiu jej hospodárskych zdrojov či sprístupneniu finančných prostriedkov alebo hospodárskych zdrojov, ktoré sú všetky zakázané, osobe uvedenej v zozname.

Pojmy „finančné prostriedky“, „hospodárske zdroje“, „zmrazenie finančných prostriedkov“ a „zmrazenie hospodárskych zdrojov“ sú vymedzené v článku 1 nariadenia.

4. Čo znamená zmrazenie aktív?

V nariadení sa vyžaduje, aby subjekty EÚ zmrazili finančné prostriedky osôb uvedených v zozname. Inými slovami, subjekty EÚ musia zabrániť tomu, aby sa s takýmito finančnými prostriedkami zaobchádzalo akýmkoľvek spôsobom, ktorý by viedol k akejkoľvek zmene ich vlastností, ktorá by umožňovala použitie finančných prostriedkov (akýmkoľvek). To napríklad znamená, že banka EÚ, ktorá má v držbe účty osoby uvedenej v zozname, musí zabrániť prevodom, ktoré by zmenili umiestnenie zmrazených finančných prostriedkov, a občan EÚ, ktorý má v držbe akcie v investičnom fonde v mene osoby uvedenej v zozname, musí zabrániť akýmkoľvek zmenám vo vlastníctve akcií.

V nariadení sa zároveň vyžaduje, aby subjekty EÚ zmrazili hospodárske zdroje osôb uvedených v zozname. Inými slovami, subjekty EÚ musia zabrániť využívaniu takýchto zdrojov na získanie finančných prostriedkov, tovaru alebo služieb akýmkoľvek spôsobom. V zásade a napríklad to znamená, že letisko v EÚ by nemalo dovoliť, aby

⁶ Nariadenie sa uplatňuje na území Únie vrátane jej vzdušného priestoru; na palube akéhokoľvek lietadla alebo akéhokoľvek plavidla podliehajúceho jurisdikcii niektorého členského štátu; na každého občana členského štátu na území Únie alebo mimo neho; na všetky právnické osoby, subjekty alebo orgány, ktoré sa nachádzajú na území Únie alebo mimo neho a sú založené alebo zriadené podľa práva členského štátu, a na všetky právnické osoby, subjekty alebo orgány v súvislosti s akoukoľvek obchodnou činnosťou, ktorá sa úplne alebo čiastočne vykonáva v Únii.

lietadlo osoby uvedenej v zozname prevádzkovalo lety, a že realitná agentúra EÚ, ktorá spravuje majetok osoby uvedenej v zozname, by nemala umožňovať jeho prenájom. Zákaz sa netýka zdrojov, ktoré sú vhodné len na osobné použitie alebo spotrebu, ako je elektrická energia alebo potraviny. V prípade pochybností pozri aj otázku č. 13.

Treba poznamenať, že zmrazenie aktív nemá na rozdiel od konfiškácie vplyv na vlastníctvo dotknutých finančných prostriedkov alebo hospodárskych zdrojov.

5. Čo znamená zákaz sprístupnenia finančných prostriedkov a hospodárskych zdrojov?

Týmto opatrením sa subjektom EÚ zakazuje priamo alebo nepriamo sprístupniť osobám uvedeným v zozname akékoľvek finančné prostriedky alebo hospodárske zdroje, či už darom, predajom, výmenou alebo akýmkoľvek iným spôsobom vrátane vrátenia vlastných zdrojov osoby uvedenej v zozname.

V zásade a napríklad tak platí, že podnik EÚ nesmie predávať alebo dodávať výrobky alebo služby osobe uvedenej v zozname, a to ani za primeranú odplatu, občan EÚ nemôže pracovať pre spoločnosť uvedenú v zozname a občan tretej krajiny nesmie poskytnúť osobe uvedenej v zozname dary z územia členského štátu.

6. Sú stanovené ďalšie povinnosti, ktoré musia subjekty EÚ dodržiavať?

i) Neobchádzanie (článok 10 nariadenia)

Subjekty EÚ sa nesmú vedome a úmyselne zúčastňovať na akýchkoľvek činnostiach, ktorými sa obchádzajú finančné sankcie. Takéto činnosti môžu zahŕňať napríklad prevádzku schránkovej spoločnosti pre subjekt uvedený v zozname alebo vykonávanie transakcií v EÚ pod vedením osoby uvedenej v zozname.

ii) Poskytovanie informácií (článok 9 nariadenia)

Subjekty EÚ musia príslušným vnútroštátnym orgánom poskytnúť všetky informácie, ktoré by uľahčili dodržiavanie nariadenia, postúpiť tieto informácie aj Komisii a spolupracovať s príslušnými vnútroštátnymi orgánmi pri uskutočňovaní prípadných následných opatrení. Tieto informácie zahŕňajú podrobnosti o všetkých zmrazených účtoch (napr. majiteľ účtu, číslo účtu, hodnota zmrazených finančných prostriedkov) a prichádzajúcich prevodoch; pokusoch zákazníkov alebo iných osôb obísť nariadenie; vlastníctve subjektu, ktorý nie je uvedený v zozname, alebo kontrole nad ním osobou uvedenou v zozname, ako aj akékoľvek ďalšie podrobnosti, ktoré môžu byť užitočné pre príslušný vnútroštátny orgán.

Niektoré členské štáty stanovili osobitné postupy podávania správ. Ďalšie podrobnosti môže poskytnúť príslušný vnútroštátny orgán. Pozri aj otázku č. 13.

7. Ako môžu subjekty EÚ zistiť, na koho sa tieto sankcie vzťahujú?

Mená a identifikačné údaje osôb uvedených v zozname sa nachádzajú v prílohe I k nariadeniu spolu s konkrétnymi dôvodmi, pre ktoré sú tieto osoby zaradené do zoznamu. Za zmenu zoznamu zodpovedá Rada EÚ. Mení ho prostredníctvom vykonávacích nariadení Rady, ktoré sú uverejnené v Úradnom vestníku Európskej únie

(Ú. v. EÚ)⁷. Mená a identifikačné údaje osôb uvedených v zozname sú zahrnuté aj do mapy sankcií EÚ⁸ a do databázy finančných sankcií⁹, ktoré sú voľne dostupné online.

Podľa článku 2 ods. 3 nariadenia môžu byť osoby uvedené v zozname štátnymi aktérmi (napríklad vládnymi orgánmi alebo úradníkmi); inými aktérmi, ktorí na danom území vykonávajú účinnú kontrolu alebo nad ním majú účinnú právomoc, alebo inými neštátnymi aktérmi¹⁰ (napríklad súkromné osoby a podnikateľské subjekty).

8. A čo subjekty vlastnené alebo kontrolované osobami uvedenými v zozname? Uplatňujú sa sankcie aj na nich?

Sankcie EÚ sa priamo vzťahujú len na osoby uvedené v prílohe I k nariadeniu a všetky finančné prostriedky a hospodárske zdroje, ktoré patria týmto osobám uvedeným v zozname alebo ktoré tieto osoby uvedené v zozname vlastnia, majú v držbe alebo kontrolujú, sa musia zmraziť.

Subjekty EÚ preto musia byť veľmi opatrné pri spolupráci so subjektom, ktorý je vo vlastníctve alebo pod kontrolou osoby uvedenej v zozname.

Ak napríklad subjekt X vlastní alebo kontroluje osoba uvedená v zozname, možno predpokladať, že táto kontrola sa vzťahuje na všetky aktíva v nominálnom vlastníctve subjektu X. Subjekty EÚ preto musia zmraziť všetky finančné prostriedky a hospodárske zdroje subjektu X, ako sa stanovuje v článku 3 ods. 1 nariadenia. Subjekt X môže dosiahnuť zrušenie zmrazenia niektorých alebo všetkých svojich aktív tak, že preukáže, že tieto aktíva v skutočnosti nie sú pod kontrolou osoby uvedenej v zozname¹¹.

Ak subjekt X vlastní alebo kontroluje osoba uvedená v zozname, subjektom EÚ sa okrem toho zakazuje sprístupňovať subjektu X akékoľvek finančné prostriedky alebo hospodárske zdroje. To by sa považovalo za nepriame sprístupňovanie týchto finančných prostriedkov alebo hospodárskych zdrojov osobe uvedenej v zozname a bolo by v rozpore s článkom 3 ods. 2 nariadenia, pokiaľ nemožno v jednotlivých prípadoch odôvodnene, pomocou prístupu založeného na posúdení rizika a po zohľadnení všetkých relevantných okolností určiť, že tieto finančné prostriedky alebo hospodárske zdroje nebudú použité osobou uvedenou v zozname alebo v jej prospech.

9. Ako možno určiť existenciu vlastníctva alebo kontroly?

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/oj/direct-access.html?locale=sk>.

⁸ <https://www.sanctionsmap.eu/>.

⁹ <https://webgate.ec.europa.eu/europeaid/fsd/fsf>.

¹⁰ Ako sa stanovuje v článku 1 ods. 4 rozhodnutia Rady (SZBP) 2020/1999 o reštriktívnych opatreniach proti závažnému porušovaniu a zneužívaniu ľudských práv.

¹¹ Stanovisko Komisie z 19. 6. 2020 k článku 2 nariadenia Rady (EÚ) č. 269/2014 [C(2020) 4117 final]: https://ec.europa.eu/info/files/200619-opinion-financial-sanctions_sk.

a) Vlastníctvo¹²

Ak osoba uvedená v zozname vlastní viac ako 50 % vlastníckych práv subjektu X alebo má väčšinový podiel v subjekte X, usudzuje sa, že osoba uvedená v zozname vlastní subjekt X.

b) Kontrola¹³

Ak je splnené ktorékoľvek z nasledujúcich kritérií (neúplný zoznam), možno usúdiť, že osoba uvedená v zozname vykonáva kontrolu nad subjektom X, a to samostatne alebo na základe dohody s iným akcionárom alebo inou treťou stranou, pokiaľ nie je možné v jednotlivých prípadoch stanoviť opak:

- a) osoba má právo alebo vykonáva právomoc vymenovať alebo odvolať väčšinu členov správneho, riadiaceho alebo dozorného orgánu subjektu X;
- b) osoba vymenúva výlučne na základe výkonu svojich hlasovacích práv väčšinu členov správnych, riadiacich alebo dozorných orgánov subjektu X, ktorí zastávali funkciu v súčasnom a predchádzajúcom účtovnom období;
- c) osoba podľa dohody s ostatnými akcionármi alebo členmi subjektu X samostatne kontroluje väčšinu hlasovacích práv akcionárov alebo členov subjektu X;
- d) osoba má právo uplatňovať dominantný vplyv na subjekt X podľa dohody uzavretej so subjektom X alebo podľa ustanovenia v jeho zakladacej listine alebo stanovách, pokiaľ sa v rámci práva, ktorým sa riadi tento subjekt, povoľuje, aby podliehal takejto dohode alebo ustanoveniu;
- e) osoba disponuje právomocou uplatňovať právo na vykonávanie dominantného vplyvu uvedeného v písmene d) bez toho, aby bola držiteľom takéhoto práva¹⁴;
- f) osoba má právo používať všetky aktíva alebo časť aktív subjektu X;
- g) osoba riadi obchodnú činnosť subjektu X na zjednotenom základe a zároveň uverejňuje konsolidované účtovné zvierky;
- h) osoba nesie spoločne a nerozdielne finančné záväzky subjektu X alebo za ne ručí.

10. Existujú výnimky z finančných sankcií?

Nariadenie obsahuje niekoľko výnimiek¹⁵ (odchýlok).

¹² Pozri aj Najlepšie postupy EÚ na účinné vykonávanie reštriktívnych opatrení – 4. mája 2018 (8519/18) dostupné na adrese <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/sanctions>.

¹³ Tamže.

¹⁴ Napríklad aj prostredníctvom schránkovej spoločnosti.

¹⁵ Výnimky zo sankcií EÚ majú zvyčajne formu odchýlok alebo oslobodení. Odchýlky znamenajú, že obmedzená (zakázaná) činnosť sa môže vykonávať až po tom, ako príslušný vnútroštátny orgán udelil povolenie. Oslobodenia znamenajú, že obmedzenie sa neuplatňuje, ak sa účel opatrenia zhoduje s rozsahom pôsobnosti oslobodenia; v dôsledku toho môžu osoby, na ktoré sa vzťahuje oslobodenie, vykonať predmetné opatrenie bez zbytočného odkladu. Do tohto sankčného režimu nie sú zahrnuté žiadne oslobodenia.

Takéto odchýlky umožňujú uvoľniť zmrazené finančné prostriedky alebo hospodárske zdroje a/alebo sprístupniť finančné prostriedky alebo hospodárske zdroje osobám uvedeným v zozname. Podliehajú predchádzajúcemu povoleniu dotknutého príslušného vnútroštátneho orgánu¹⁶, ktoré je možné udeliť len za prísnych a osobitných podmienok:

- **Osobitné potreby:** ak je uvoľnenie alebo sprístupnenie finančných prostriedkov alebo hospodárskych zdrojov nevyhnutné na uspokojenie **základných potrieb** osoby uvedenej v zozname a nezaopatrených rodinných príslušníkov danej fyzickej osoby vrátane platieb za potraviny, nájom alebo hypotéku, lieky a lekárske ošetrovanie či úhradu daní, poistného a poplatkov za verejné služby, pokrytie **právnych nákladov alebo mimoriadnych výdavkov**¹⁷ osoby uvedenej v zozname či zabezpečenie **bežného vedenia alebo správy** zmrazených aktív alebo sa majú použiť na **oficiálne účely** diplomatickej alebo konzulárnej misie alebo medzinárodnej organizácie (článok 4 nariadenia);
- **Humanitárna pomoc:** ak je uvoľnenie alebo sprístupnenie finančných prostriedkov alebo hospodárskych zdrojov potrebné na účely humanitárnej pomoci, ako je poskytnutie alebo uľahčenie poskytnutia pomoci vrátane dodania liekov a potravín alebo preprava humanitárnych pracovníkov a súvisiaca pomoc, alebo na evakuácie (článok 5 nariadenia; pozri aj otázku č. 11);
- **Rozhodnutia:** ak je uvoľnenie predpísané určitými druhmi arbitrážnych, súdnych alebo správnych rozhodnutí vydaných pred uložením sankcií alebo v niektorých prípadoch po ich uložení, len ak rozhodnutie nie je v prospech osoby uvedenej v zozname a uznanie daného rozhodnutia nie je v rozpore s verejným poriadkom v dotknutom členskom štáte (článok 6 nariadenia);
- **Predchádzajúce zmluvy:** ak je platba splatná na základe uzavretej zmluvy alebo dohody či záväzku, ktorý vznikol pred uložením sankcií, za predpokladu, že finančné prostriedky alebo hospodárske zdroje sa použijú na platbu osobou uvedenou v zozname a že platba nie je v prospech osoby uvedenej v zozname (článok 7 nariadenia).

Potenciálni žiadatelia môžu požiadať príslušný vnútroštátny orgán o usmernenie s cieľom identifikovať potrebné dokumenty a zavedené postupy na získanie povolenia.

Okrem toho sa na základe článku 8 nariadenia umožňuje pripisovať na zmrazené účty platby, úroky a iné výnosy, platby splatné na základe zmlúv alebo záväzkov, ktoré sa uzavreli alebo ktoré vznikli pred uložením sankcií, a platby splatné na základe určitých druhov rozhodnutí (súdnych, správnych alebo arbitrážnych) platných v členskom štáte, pokiaľ sú všetky takéto prírastky tiež zmrazené. Ide o výnimku zo zákazu sprístupniť finančné prostriedky a hospodárske zdroje osobám uvedeným v zozname, ktorá si nevyžaduje predchádzajúce povolenie príslušného vnútroštátneho orgánu. Subjekty EÚ však musia dodržiavať článok 9 nariadenia. Pozri aj otázku č. 6.

¹⁶ Do dvoch týždňov od udelenia akéhokoľvek povolenia musí príslušný členský štát informovať ostatné členské štáty a Komisiu.

¹⁷ Príslušný vnútroštátny orgán v jednotlivých prípadoch rozhoduje, ktoré výdavky možno považovať za „mimoriadne“.

11. Čo znamená humanitárna odchýlka?

Sankcie EÚ nemajú brániť poskytovaniu humanitárnej pomoci. Cieľom humanitárnej odchýlky stanovenej v článku 5 nariadenia je riešiť a minimalizovať možné prekážky poskytovania humanitárnej pomoci. Umožňuje uvoľniť finančné prostriedky a hospodárske zdroje alebo ich sprístupniť osobám uvedeným v zozname za predpokladu, že takéto finančné prostriedky alebo zdroje sú potrebné výlučne na humanitárne účely, ako je poskytnutie alebo uľahčenie poskytnutia pomoci vrátane dodania liekov a potravín alebo preprava humanitárnych pracovníkov a súvisiaca pomoc, alebo na evakuácie. Na to je potrebné predchádzajúce povolenie príslušného vnútroštátneho orgánu.

Humanitárna pomoc sa podľa medzinárodného humanitárneho práva, článku 214 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie a humanitárnych zásad ľudskosti, nestrannosti, nezávislosti a neutrality musí poskytovať bez diskriminácie. Osoba v núdzi sa musí identifikovať na základe týchto zásad. Po tejto identifikácii sa nevyžaduje preverovanie konečného príjemcu, ktorý je osobou v núdzi.

12. Čo sa stane, ak subjekty EÚ nedodržia nariadenie?

V článku 16 nariadenia sa od členských štátov vyžaduje, aby stanovili uplatniteľné sankcie a zabezpečili ich presadzovanie. Tieto sankcie, ktoré musia byť účinné, primerané a odrádzajúce, sa zvyčajne týkajú oblasti trestného práva a/alebo správneho práva.

13. Kde môžu subjekty EÚ získať viac informácií?

Sankcie EÚ majú vykonávať členské štáty, ktoré sú zároveň zodpovedné aj za overovanie ich uplatňovania. Európska komisia podporuje jednotné uplatňovanie sankcií v celej EÚ a monitoruje ich presadzovanie členskými štátmi.

Zoznam príslušných vnútroštátnych orgánov a ich kontaktné údaje spolu s kontaktnými údajmi Európskej komisie sa nachádzajú v prílohe II k nariadeniu.